

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ РИНКУ ТА ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

КУКОШ МАКСИМ СЕРГІЙОВИЧ

УДК 330.322.64

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ
ДО ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Спеціальність 08.00.05 – розвиток продуктивних сил
і регіональна економіка

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Інституті проблем ринку та економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Осипов Володимир Миколайович,
Інститут проблем ринку
та економіко-екологічних досліджень НАН України,
старший науковий співробітник
відділу міжрегіонального економічного розвитку
Українського Причорномор'я

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Монастирський Григорій Леонардович,
Тернопільський національний економічний
університет МОН України, директор Наукового
інституту управління проектами, радник ректора,
професор кафедри менеджменту та публічного
управління

доктор економічних наук, професор
Лагодієнко Володимир Вікторович,
Одеська національна академія харчових технологій
МОН України, завідувач кафедри маркетингу,
підприємництва і торгівлі

Захист дисертації відбудеться 13 грудня 2018 р. об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.177.02 в Інституті проблем ринку та економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України за адресою: 65044, м. Одеса, Французький бульвар, 29.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці в Інституті проблем ринку та економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України за адресою: 65044, м. Одеса, Французький бульвар, 29 та на сайті www.impeer.od.ua.

Автореферат розісланий 13 листопада 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Горячук В. Ф.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Залучення інвестицій в економіку регіонів є ключовим завданням у сучасній економічній ситуації. Внутрішні та зовнішні інвестиції завжди сприяють прискоренню регіонального розвитку. Обсяги інвестиційної діяльності та її якісний рівень забезпечують сталість економічного зростання регіонів. Інвестиційна діяльність у регіоні передбачає оцінку можливостей території у формуванні інвестиційних ресурсів за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел. Джерелом потенційних інвестицій у регіоні є економічний потенціал, а його чинником розвитку – інвестиційний потенціал. Наявність високого інвестиційного потенціалу та його ефективного використання є основою успішного розвитку економіки.

Проблема недоінвестування української економіки поглиблюється регіональними диспропорціями розміщення інвестиційних ресурсів. Головною причиною такої ситуації є несформованість інвестиційного потенціалу регіонів України, його неналежне використання та відсутність дієвої регіональної політики нарощування. Відтак, у контексті проведення адміністративно-територіальної реформи в Україні особливого значення набувають питання оцінки та вдосконалення механізмів формування і реалізації інвестиційного потенціалу на регіональному рівні.

До сучасних досліджень, які відзначаються подальшими розробками проблем теорії, методології і практики формування інвестиційного потенціалу регіону та інвестиційної діяльності в різних видах економічної діяльності, відносяться праці Амоші О. І., Асаула А. М., Басовського Л. Є., Бершеди Є. Р., Бланка І. О., Буркинського Б. В., Гітмана Л., Гойка А. Ф., Горячука В. Ф., Данілова О. Д., Дуки А. П., Захарченка В. І., Котлубая О. М., Коюди В. О., Крисько Ж. Л., Лагодієнка В. В., Лайка О. І., Лисюка В. М., Мельник М. І., Мойсеєнка І. П., Монастирського Г. Л., Осипова В. М., Пересади А. А., Ремньової Л. М., Савчука В. П., Семенова В. Ф., Симоненка В. К., Супрун С. Д., Уманець Т. В., Черваньова Д. М., Череп А. В., Шлафман Н. Л., Щукіна Б. М. та ін.

Проте, віддаючи належне досягнутим результатам, можна виділити низку недостатньо опрацьованих питань формування, використання та розвитку інвестиційного потенціалу регіону як стратегічного чинника соціально-економічних змін в економічному зростанні. Наукова і практична актуальність зазначених питань обумовила вибір теми дисертації, визначила предмет, об'єкт, мету і завдання дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження пов'язаний із загальною тематикою наукових досліджень Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, зокрема, з планами науково-дослідних робіт відділу міжрегіонального економічного розвитку Українського Причорномор'я. Дисертаційна робота виконана у межах держбюджетної теми «Вплив інвестиційно-інноваційної складової на забезпечення соціально-економічного розвитку Українського Причорномор'я» (номер державної реєстрації 0115U001493, 2014 р.), де автором досліджено вплив інвестиційного потенціалу регіону на його стійкий розвиток; у межах виконання держбюджетної теми «Капіталізація економіки регіонів

Українського Причорномор'я» (номер державної реєстрації 0112U000333, 2014 р.), де автором запропоновано методичний підхід до визначення стратегічних напрямів підвищення ефективності використання інвестиційного потенціалу регіону; а також «Формування конкурентоспроможної економіки регіону Українського Причорномор'я із урахуванням екзогенних та ендогенних факторів інноваційного розвитку» (номер державної реєстрації 0109U005904, 2017 р.), де автором проведено оцінку стану інвестиційного потенціалу і рівня інвестиційних переваг районів Одеської області, в межах якої досліджено вплив інвестиційного потенціалу на стійкий розвиток.

Матеріали дисертації використовувалися при виконанні таких госпдоговірних науково-дослідних робіт: «Стратегування соціально-економічного розвитку утворень базового рівня Южненського субрегіону Одеської області» (договір № 1/15, 2015 р.), в межах якої розроблено стратегії соціально-економічного розвитку сіл Комінтернівського району; «Розробка парадигми й інструментів економічного зростання субрегіонів (на прикладі Южненського субрегіону Комінтернівського району Одеської області)» (договір № 1/16, 2016 р.), де автором обґрунтовано пріоритети використання інструментів стимулювання економічного зростання за рахунок інноваційних факторів; «Стратегування стійкого розвитку об'єднаної територіальної громади (на прикладі об'єднаної Визирської громади Лиманського району Одеської області)» (договір № 1/17, 2017 р.), де автором сформульовано прогнози та сценарії розвитку інвестиційного потенціалу громади.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є узагальнення теоретико-методичних положень та розробка науково-практичних рекомендацій щодо формування і розвитку інвестиційного потенціалу регіону на основі комплексного підходу до його оцінки.

Для досягнення поставленої мети були визначені і розв'язані такі завдання:

- обґрунтувати понятійно-категоріальний апарат щодо визначення економічного змісту інвестиційного потенціалу регіону та обґрунтувати його сутність та роль в процесі активізації інвестиційної діяльності в регіоні;
- визначити сутність та характер співвідношення категорій інвестиційного потенціалу та інвестиційної привабливості регіону;
- сформулювати концептуальні засади, ключові фактори і організаційно-економічні умови формування, використання та розвитку інвестиційного потенціалу регіону;
- обґрунтувати наукові положення дослідження інвестиційного потенціалу регіону в умовах адаптації європейських підходів щодо моніторингу та регулювання інвестиційного розвитку адміністративно-територіальних одиниць;
- розробити методичний підхід до оцінки інвестиційного потенціалу регіону з урахуванням вимог децентралізації та впливу адміністративно-територіальної реформи;
- визначити основні тенденції, характерні особливості формування, розподілу та концентрації інвестиційного потенціалу регіонів;
- обґрунтувати концептуально-методичний підхід до групування регіонів за рівнем інвестиційних переваг на основі синтезу показників інвестиційного потенціалу та ризиків;

– запропонувати наукові засади щодо стратегування сталого розвитку регіону на основі розвитку його інвестиційного потенціалу в умовах адміністративно-територіальної реформи;

– розробити організаційно-економічний механізм щодо регулювання інвестиційного розвитку регіону в умовах децентралізації.

Об'єктом дослідження є оцінка і формування інвестиційного потенціалу регіону.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади щодо вдосконалення оцінки та формування інвестиційного потенціалу регіону.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою дисертаційної роботи є наукові праці зарубіжних і вітчизняних вчених з проблем формування і активізації використання інвестиційного потенціалу регіону. Використано такі загальнонаукові та спеціальні методи: теоретичного узагальнення, порівняння та систематизації – для обґрунтування сутності понять «інвестиційний потенціал регіону», «інвестиційна привабливість регіону» та розкриття сутності їх складових; групування і класифікації – при систематизації факторів, які впливають на формування інвестиційного потенціалу регіону; статистичного аналізу – для оцінки стану та тенденцій формування інвестиційного потенціалу регіонів в Україні; порівняльного аналізу та багатомірного шкалування – для розробки методичного підходу до оцінювання інвестиційних переваг регіонів, встановлення рейтингу інвестиційної привабливості районів Одеської області; графічного аналізу – для схематичного відображення узагальнених теоретичних і практичних положень дисертації; SWOT-аналізу, матричний, імітаційного моделювання, логічного узагальнення результатів – для розробки рекомендацій щодо стратегічних орієнтирів формування інвестиційного потенціалу регіону із метою покращення його інвестиційного забезпечення та сталого розвитку.

Інформаційну базу дослідження становили: законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, нормативні документи міністерств і відомств; офіційні дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики в Одеській області; матеріали, опубліковані в наукових і періодичних виданнях, в мережі Інтернет, а також дані, отримані автором у процесі власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних підходів до формування інвестиційного потенціалу регіону. Найбільш вагомими результатами дисертаційного дослідження полягають у тому, що:

удосконалено:

– визначення категорії інвестиційного потенціалу регіону шляхом обґрунтування її комплексно-динамічної сутності, яка характеризує спроможність до здійснення і прийняття капіталовкладень завдяки взаємодії складових та елементів інвестиційного потенціалу, взаємозв'язків, чинників і факторів ендогенного та екзогенного типу, процесів формування та ефективного використання власних і залучених інвестиційних ресурсів, обумовлених природними, економічними і соціальними умовами певного регіону та моделлю його інвестиційної поведінки, спрямованою на його сталий розвиток з урахуванням сучасної специфіки регіонального розвитку;

– класифікацію факторів, що впливають на формування і розвиток інвестиційного потенціалу регіону шляхом визначення таких ознак як: за напрямом впливу (фактори впливу на нагромадження інвестиційних ресурсів, фактори впливу на формування інвестиційних потреб); за джерелом виникнення і рівнем впливу (внутрішні і зовнішні відносно міжнародного, загальнодержавного, міжрегіонального, регіонального, субрегіонального і базового рівнів); за можливістю зміни чи впливу (фактори, що піддаються впливу, фактори, що є відносно не змінюваними – критичними);

– методичний підхід до оцінки інвестиційного потенціалу регіону шляхом розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості як якісної характеристики інвестиційного потенціалу в розрізі адміністративно-територіальних утворень базового рівня (районів, міст, об'єднаних територіальних громад) та в розрізі видів економічної діяльності з використанням методу багатомірного шкалування за такими похідними від статистичних даних показниками як: економічна віддача, рівень інвестиційної привабливості, внутрішні інвестиційні ресурси на душу населення, обсяг внутрішніх інвестиційних ресурсів, коефіцієнт територіальної концентрації інвестицій;

– методичний підхід до визначення просторово-адміністративного розподілу концентрації інвестиційного потенціалу та визначення найбільш пріоритетних для інвестування видів економічної діяльності (точок економічного зростання) в розрізі територіально-адміністративних одиниць (районів) в економічній системі регіону шляхом ранжування за адаптованою методикою Бостонської Консалтингової Групи (БКГ) за кількісними та якісними ознаками інвестиційної привабливості районів та субрегіональних утворень (на прикладі Одеської області);

– організаційно-економічний механізм державного регулювання залучення інвестицій та підвищення інвестиційного потенціалу регіону, який, відповідно до обраних пріоритетних напрямів розвитку базових адміністративно-територіальних утворень в складі регіону, передбачає профільне поєднання організаційних, адміністративних, економічних методів та засобів регулювання у функціональні складові, які є структурованими за організаційною, програмно-проектною, інформаційною, економіко-ресурсною, спеціалізаційною ознаками;

дістало подальший розвиток:

– понятійно-категоріальний апарат теорії інвестування шляхом визначення співвідношення між дефініціями інвестиційного потенціалу, як характеристики спроможності регіону щодо інвестування, та інвестиційної привабливості, як характеристики доцільності та умов інвестування, в умовах трьохваріантної участі регіону в інвестиційному процесі: як інвестора, як донора або реципієнта;

– науково-організаційні засади дослідження інвестиційного потенціалу регіону шляхом адаптованого застосування системи мезорівневої стратифікації адміністративно-територіального устрою України за європейськими стандартами NUTS, з урахуванням вимог реформи системи місцевого самоврядування та з виділенням місця субрегіонального, агломераційного рівнів, рівня об'єднаних територіальних громад в масштабно-статистичній ієрархії економічних систем регіонів;

– концептуально-методичні основи групування регіонів за рівнем інвестиційного потенціалу, шляхом проведення оцінки в розрізі таких факторів

як: рівень інвестиційної привабливості, величина прямих іноземних інвестицій на одного жителя, темпи зростання економічної системи регіону та валового регіонального продукту;

– теоретико-методичні засади стратегування розвитку інвестиційного потенціалу регіону шляхом ідентифікації точок економічного зростання для територіальних громад з урахуванням ендогенної, екзогенної специфіки та умов процесу реформи децентралізації і формування цільових регуляторних профілів, які є структурованими за економічними, соціальними та екологічними пріоритетами забезпечення сталого розвитку, оцінка ефективності яких визначається за показниками фінансової спроможності громад регіону.

Практичне значення одержаних результатів визначається тим, що науково-методичні положення дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних методик і практичних рекомендацій щодо напрямів формування інвестиційного потенціалу регіону на основі комплексної оцінки, які сприятимуть активізації інвестиційних процесів та забезпеченню стійкого економічного зростання. Рекомендації та пропозиції дисертаційної роботи впроваджено у діяльність Одеської обласної державної адміністрації (довідка № 01-21/674 від 15.08.2018), де проведено оцінку інвестиційного потенціалу Одеської області з позиції районів та визначено «точки зростання» і найбільш перспективні види діяльності в кожному районі; Лиманської районної державної адміністрації Одеської області (довідка № 2977/02-14/15/02/2134 від 31.08.2018), досліджено рівень розвитку інвестиційного потенціалу Лиманського району Одеської області по 8 частковим індикаторам, та запропоновано теоретико-методичний підхід до оцінювання ефективності інвестиційного забезпечення регіону на основі теорії динамічних систем, що було враховано при розробці стратегії економічного та соціального розвитку Визирської ОТГ (довідка № 02-13/02/2320 від 01.10.2018); ГС Південноукраїнська асоціація фермерів та приватних землевласників Одеської області «Буджакський степ» (довідка № 15 від 26.10.2018), запроваджено систему критеріїв оцінки регіонального розвитку, та розроблено механізм щодо зменшення диспропорційності соціально-економічного розвитку регіонів.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною працею, в якій викладено авторський підхід до вирішення наукових завдань, що полягає в розробці науково-практичних рекомендацій щодо напрямів формування інвестиційного потенціалу регіону. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використано лише ті ідеї та положення, що є результатами особистих досліджень здобувача; особистий внесок автора у публікації із співавторами відображений у списку опублікованих праць.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення і практичні результати дисертаційного дослідження апробовано на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи економічної інтеграції: бачення наукової молоді» (м. Одеса, 2014 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми забезпечення економічного розвитку промислових підприємств» (м. Одеса, 2015 р.); III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємницьких структур в Україні» (м. Львів, 2017 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження висвітлено в 10 опублікованих наукових працях загальним обсягом 5,38 друк. арк., з яких особисто автору належать 4,84 друк. арк.; з них 2 монографії (у співавторстві), 3 статті у наукових журналах, включених до міжнародних наукометричних баз, 2 статті у збірниках наукових праць, 3 тез доповідей у матеріалах конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 209 найменувань на 19 сторінках, 7 додатків на 27 сторінках. Повний обсяг дисертації – 285 сторінок. Дисертація містить 55 рисунків, з яких 12 розміщені на повних сторінках, 22 таблиці, з яких 9 займають повні сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, її зв'язок із науковими темами, визначено мету і основні завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення. Наведено дані про особистий внесок здобувача, апробацію результатів дисертації та публікації.

У першому розділі **«Теоретичні основи формування інвестиційного потенціалу регіонів»** узагальнено та доповнено теоретичні засади формування та оцінки інвестиційного потенціалу регіонів, розкрито основні теоретичні положення щодо економічної сутності інвестиційного потенціалу регіону, його структури, розглянуто джерела формування інвестиційних ресурсів, фактори та умови ефективного використання та розвитку інвестиційного потенціалу регіонів України. Просторова поляризація розвитку регіональних виробництв, що розкрита в класичних і сучасних теоретичних школах регіональної економіки, визначає високу поляризацію соціально-економічної розвиненості територій. Компенсаторні впливи можливі як за допомогою інструментарію державного управління, так і на основі використання приватного капіталу.

Одним з рішень проблеми зниження просторової поляризації є збільшення інвестиційних потенціалів регіонів. В основі цієї ідеї полягає факт того, що підвищення інвестиційних потенціалів розкривається через розвиток підприємницької активності на території, що призводить до розширення кордонів використання ресурсного, соціального, виробничого потенціалів регіону. З'являються можливості до розширення кордонів економічного співробітництва між регіонами і на рівні держави. Таким чином, рішення задач забезпечення згладжування неоднорідності інвестиційних потенціалів регіону має як регіональне, так і міжрегіональне значення.

Узагальнення наукових поглядів вчених-економістів щодо сутності поняття **«інвестиційний потенціал регіону»** дозволяє розглядати його як системну єдність забезпечення процесів формування та ефективного використання власних і залучених інвестиційних ресурсів, що зумовлена природними, економічними і соціальними умовами певного регіону та моделлю його інвестиційної поведінки і спрямована на його соціально-економічний розвиток.

Автором виявлено, що інвестиційний потенціал регіону включає такі основні елементи, які наведені на рис. 1.

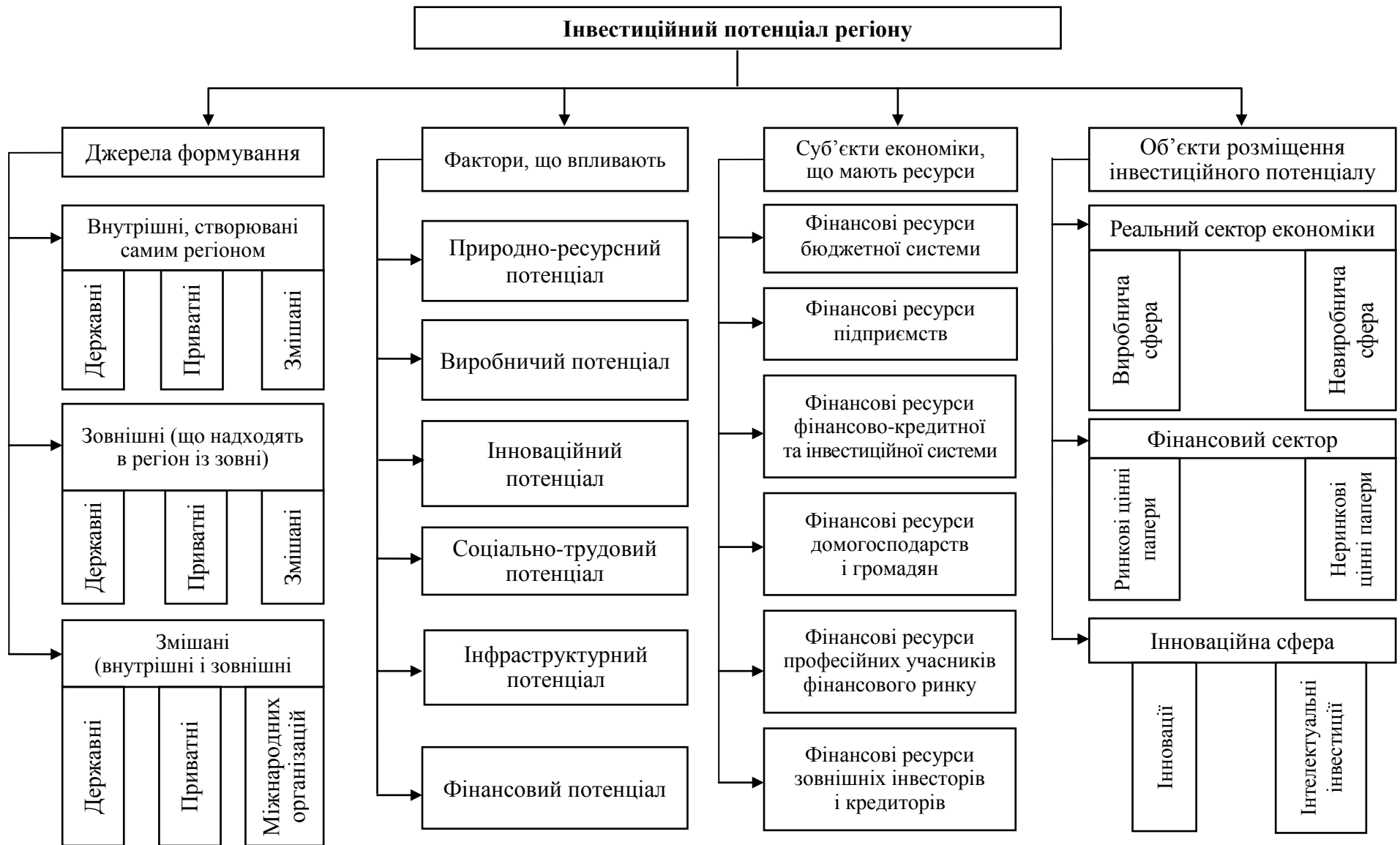

Рис. 1. Елементи інвестиційного потенціалу регіону

Такий підхід дозволив запропонувати концептуальну схему інвестиційного потенціалу регіону (рис. 2).

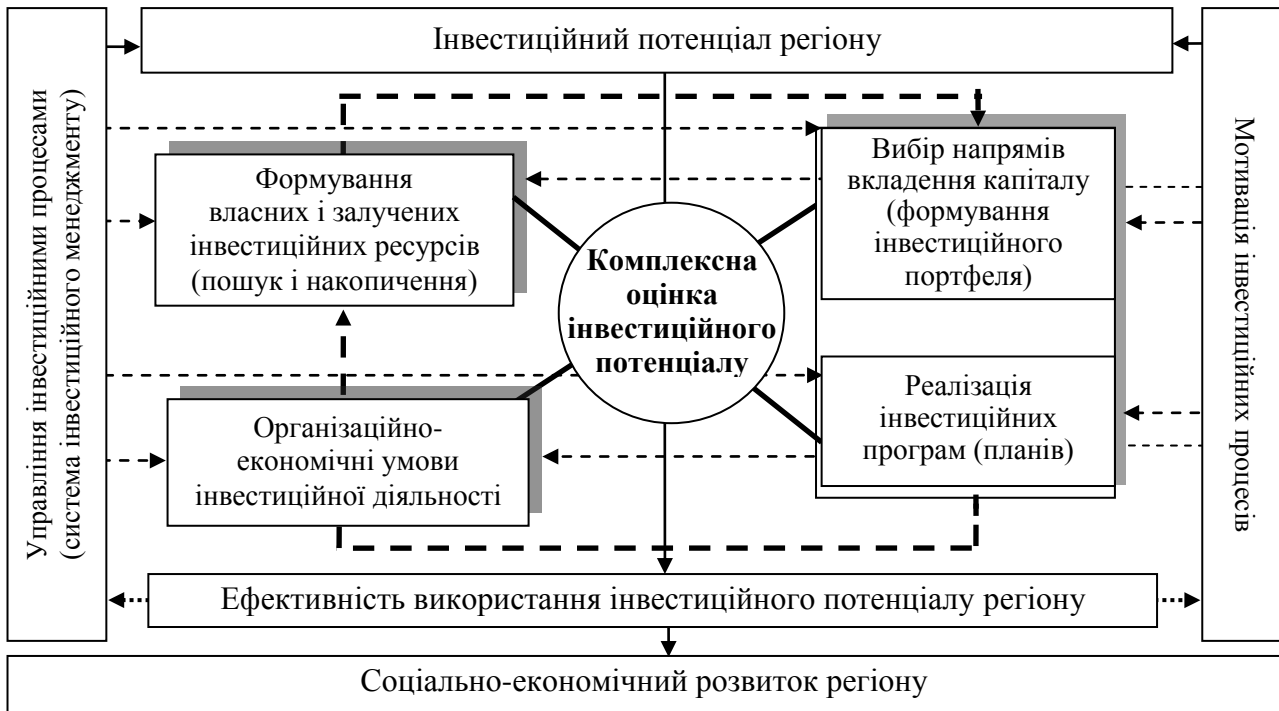

Рис. 2. Концептуальна схема визначення ролі інвестиційного потенціалу в соціально-економічному розвитку регіону

Встановлено, що кругообіг основних стадій забезпечення інвестиційного потенціалу регіону («формування – використання» інвестиційних ресурсів) відбувається за умов наявності у регіонах інвестиційної привабливості, що є мотивом його здійснення і формує модель інвестиційної поведінки.

Запропоновано розглядати формування інвестиційного потенціалу регіону в якості процесу реалізації заходів щодо створення сукупності організаційно-економічних умов для здійснення інвестиційної діяльності, формування та використання власних і залучених інвестиційних ресурсів та оцінювання рівня інвестиційного потенціалу з метою обґрунтування доцільності реалізації інвестиційного рішення.

Проблема формування та підвищення рівня інвестиційного потенціалу регіону може бути вирішена лише після визначення усіх факторів, що впливають на його рівень як зовні, тобто з боку держави та інших країн, так і зсередини (регіональні фактори), що дозволить будувати модель соціально-економічного розвитку регіону на основі виявлення потреб і можливостей регіону, використання його сильних сторін та зменшення впливу негативних факторів.

Запропоновано класифікувати фактори інвестиційного потенціалу з точки зору напрямку впливу (фактори впливу на нагромадження інвестиційних ресурсів і на формування інвестиційних потреб) та джерела виникнення (внутрішні і зовнішні).

Інституційний аналіз вітчизняного інвестиційного ринку дозволяє зробити висновок, що нормативно-правова база в сфері інвестування в Україні являє собою велику кількість розрізаних нормативно-правових актів, що значно ускладнює для інвесторів дослідження інвестиційного законодавства.

На сьогодні є необхідність систематизації інвестиційного законодавства України, підсумком якої повинно стати прийняття Інвестиційного Кодексу. Також слід зазначити, що удосконалення потребує і сам процес залучення та супроводження інвестицій, а саме створення окремого органу, на який було би покладено завдання сприяння іноземному інвестуванню як на державному, так і на регіональному рівнях.

Головною метою державного регулювання розвитку інвестиційного потенціалу регіону є активізація інвестиційних процесів в економіці України, формування сприятливого інвестиційного клімату, найбільш широкого залучення вітчизняних та іноземних інвестиційних ресурсів у розвиток економіки, соціальної сфери та науки регіону. Але інвестиційний процес в Україні сьогодні демонструє існування міжрегіональної асиметрії в територіальному та галузевому розподілі інвестиційних ресурсів, незначні та нерівномірні обсяги залучення капіталовкладень.

З огляду на світовий та вітчизняний досвід формування та розвитку агломерацій, визначено їхній вплив на формування інвестиційного потенціалу регіону. Встановлено, що в сучасних економічних умовах з'являються можливості щодо розширення кордонів економічного співробітництва між регіонами і на рівні держави. Очевидно, що таке визначення зумовлює перетворення територіальної громади на центр інноваційно-інвестиційної активності. Це має особливу значущість в умовах реформування місцевого самоврядування та створення об'єднаних територіальних громад, яке і відбувається з метою забезпечення спроможності громад у різних аспектах.

У другому розділі «**Методичні засади оцінки інвестиційного потенціалу регіонів**» досліджено стан і рівень використання інвестиційного потенціалу України та регіонів, запропоновано методiku оцінювання інвестиційної привабливості регіонів, обґрунтовано систему показників для оцінювання інвестиційної привабливості регіону з позиції районів з використанням методу багатомірного шкалування.

Інвестиційний клімат в Україні упродовж останніх років значно погіршився. Серед регіонів України у 2016 р. найнижчий рівень інвестиційної привабливості був характерний для Донецької, Луганської, Чернівецької, Херсонської та Закарпатської областей. Аналіз показав, що у розподілі інвестицій за регіонами країни зберігається надмірна диференціація. Інвестиції в основному сконцентровані в економічно розвинутих регіонах, де є можливість швидкої окупності таких вкладень. До них відносяться регіони з високою концентрацією важкої індустрії та регіони з рекреаційним потенціалом (м. Київ, Київська, Дніпропетровська, Донецька, Харківська, Львівська та Одеська області). В економіку таких областей, як Чернівецька, Чернігівська, Тернопільська, Рівненська і Херсонська, залучаються найменші обсяги інвестицій. Все це не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку країни та посилює подальше зростання регіональних диспропорцій.

Головною слабкою стороною на регіональному рівні є відсутність чіткої політики стосовно інвестицій та прямих іноземних інвестицій, зокрема. Незважаючи на те, що місцева влада прагне залучати інвестиції в певні пріоритетні галузі, вона не має чіткої стратегії залучення приватних іноземних інвестицій. Крім того, необхідно чітко ідентифікувати найважливіші проекти, які необхідно реалізувати та визначити можливі джерела їх фінансування, а

також пріоритетні сфери та галузі економіки, в які можуть бути залучені інвестиції. Активне сприяння поки що не стало одним із ключових питань їхньої діяльності через невисоку інституційну спроможність, відсутність реальної підтримки та чіткої координації з боку центральних та місцевих органів виконавчої влади, а також несформованість стратегічних підходів до інвестиційної діяльності.

З огляду на обмеженість інвестиційного капіталу в Україні, у дисертаційній роботі обґрунтовано важливість об'єктивної оцінки інвестиційної привабливості потенційних реципієнтів як підґрунтя оптимізації об'єктної спрямованості інвестування, що вимагає наявності адекватного методичного забезпечення щодо її визначення.

Узагальнення методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості регіонів дозволило провести їх систематизацію й згрупувати так: рейтинговий, ресурсний, результативний, факторний та галузевий підходи. При цьому найпоширенішими недоліками розглянутого інструментарію визначено: відсутність методологічної та методичної єдності процедур обчислення первинних показників та конструювання оціночного показника, недостатність або надмірна їх інформаційна обтяженість, брак конкретних рекомендацій щодо реалізації пропонуванних підходів, що істотно зменшує практичну значущість останніх. Аналіз методичних підходів до оцінювання інвестиційної привабливості показав, що більшість дослідників не враховують у повному обсязі особливостей різних рівнів економіки, які мають різну методологічну базу та мало узгоджені між собою, що ускладнює їх комплексне використання.

За результатами дослідження встановлено, що застосування методу багатомірного шкалування, як основного інструменту поєднання одиничних показників у групові та на їх основі комплексного показника, дозволяє: суттєво знизити роль суб'єктивного чинника; використовувати науково обґрунтовані формальні методи; отримувати оцінки, які мають більш глибокий економічний зміст, що використовуються шляхом зіставлення об'єктів оцінки; розробляти вертикально-ієрархічну систему внутрішньо узгоджених оцінок, що характеризують за різним ступенем деталізації всі основні аспекти досліджуваної ознаки.

Процедура побудови структури спирається на аналіз об'єктивної або суб'єктивної інформації про близькість між параметрами або інформації про переваги на безлічі параметрів. У разі аналізу суб'єктивних даних вирішуються одночасно два завдання. З одного боку, виявляється об'єктивна структура суб'єктивних даних, з іншого – визначаються чинники, що впливають на процес ухвалення рішення. Звичайно використовується метрика такого виду (1):

$$d_{jk} = \sqrt[p]{\sum_{t=1}^r |x_{jt} - x_{kt}|^p}, \quad (1)$$

де p – розмірність простору, d_{jk} – відстань між точками, відповідними j -му та k -му параметрам, x_{jt} , x_{kt} – величини проекцій j -ї та k -ї точок на t -ю вісь.

У проведенні оцінки інвестиційного потенціалу регіону зацікавлені різноманітні суб'єкти: від державних структур до місцевих органів влади й управління і приватних осіб. Для найбільш повного комплексного оцінювання інвестиційного потенціалу регіонів автором запропоновано поетапну систему оцінювання (рис. 3).

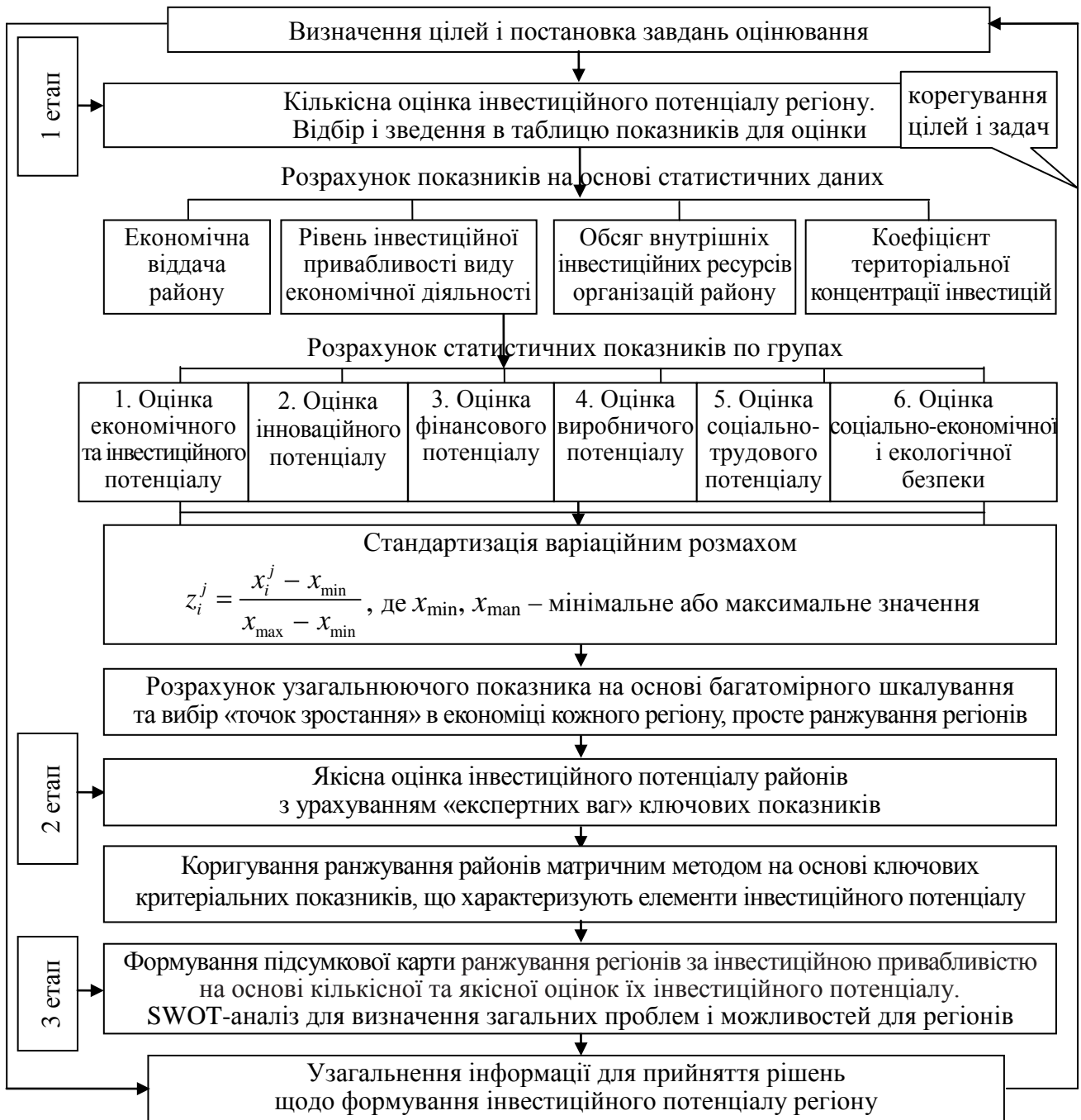

Рис. 3. Методичний підхід до оцінювання інвестиційного потенціалу регіонів

Отримавши результати аналізу свого теперішнього стану інвестиційного потенціалу, регіони можуть розробити систему заходів щодо підвищення рівня власної привабливості з метою стимулювання інвестиційного забезпечення їх у майбутньому. Це досягається завдяки певним чинникам і потенційним резервам підвищення інвестиційної привабливості.

У третьому розділі «**Організаційно-методичні підходи до формування інвестиційного потенціалу регіонів України**» розроблено комплексний підхід до оцінювання інвестиційної привабливості регіону з позиції районів; запропоновано стратегування соціально-економічного розвитку, як комплексного інструменту формування інвестиційного потенціалу регіону; надано стратегічні рекомендації

для досліджуваного регіону; визначено напрями та умови державної підтримки інвестиційного потенціалу регіонів, обґрунтовано організаційно-економічний механізм державного регулювання залучення інвестицій та концептуальний підхід щодо підвищення рівня інвестиційного потенціалу регіону.

Встановлено, що в умовах децентралізації у регіонів з'явилась необхідність і можливість самостійно визначати напрями своєї інвестиційної діяльності, джерела і засоби досягнення поставлених цілей, тобто самостійно формувати інвестиційну стратегію. Для цього необхідним є оцінювання інвестиційної привабливості регіону. Використовуючи запропонований методичний підхід, досліджено інвестиційну привабливість 35 міст та районів Одеського регіону у 2012–2016 рр. на базі 4 показників, які є похідними від статистичних даних, та 30 статистичних показників за блоками індикаторів інвестиційної привабливості регіону. Також для більшої об'єктивності, достовірності та адекватності отриманих результатів розрахунок проводився за п'ятирічний період. Це дозволило визначити тренд активності районів, за яким можна судити про реалізацію ними своєї «минулої» привабливості і виявити проблемні райони для подальшого SWOT-аналізу. За результатами зведення отриманих (за методом багатомірного шкалування) оцінок значень інтерпретованих чинників, побудовано рейтинг досліджуваних районів за рівнем інвестиційної привабливості, що дозволило визначити серед них найбільш перспективних реципієнтів інвестиційного капіталу. За результатами комплексного оцінювання зроблено висновки, що провідні позиції посідають міста Одеса, Южне, Чорноморськ та Овідіопольський, Лиманський райони. Однак це забезпечено особливістю територій: розташуванням у них найбільших підприємств та морських портів, що є одними з опорних точок економіки як країни, так і області. П'ятірка «аутсайдерів» – Кілійський, Ренійський райони і міста Біляївка, Теплодар та Балта.

Якісний аналіз інвестиційної привабливості районів, відкоригувавши їх кількісний рейтинг, дозволив сформулювати підсумкову карту ранжирування районів за інвестиційною привабливістю (потенціалом) (рис. 4).

Виділено п'ять субрегіонів: субрегіон агломераційного типу Одеська агломерація – найбільший портово-промисловий комплекс в Україні; Придунайський економічний субрегіон, який має транспортно-економічну спеціалізацію; субрегіони агропромислово-транспортної спеціалізації з середнім та низьким рівнем інвестиційної привабливості, серед яких Нижній Дністер, Північний-Схід і Північ.

В результаті комплексного дослідження інвестиційної привабливості районів Одеської області та її інвестиційного потенціалу, розроблено низку пропозицій щодо використання інвестиційного потенціалу та розвитку територій Одеського регіону. По-перше, доцільно: більш динамічно розвивати інфраструктурний потенціал районів, особливо транспортну та інституційну інфраструктуру послуг для бізнесу; активізувати системний розвиток туристичних напрямків; підвищити в районах рівень опрацювання інвестиційних проектів, чітко визначивши «точки зростання» району з детальною розробкою бізнес-плану проекту, оцінивши в ньому не тільки бажаний обсяг інвестицій, а й очікувані результати, віддачу, ефективність, терміни окупності.

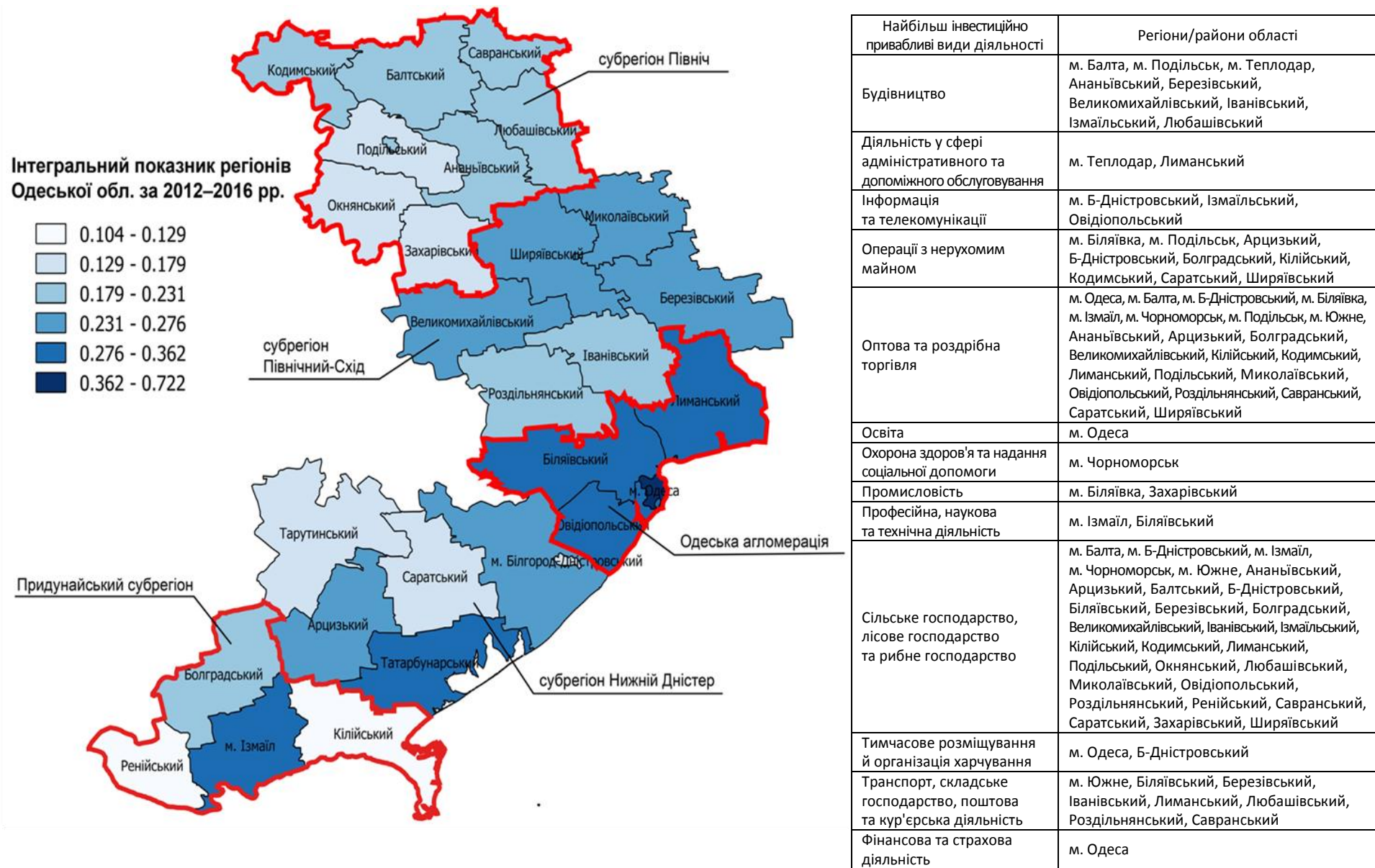

Рис. 4. Підсумкова карта ранжування районів Одеської області за інвестиційною привабливістю

По-друге, реалізація стратегії «приєднання» до районів «лідерів» сприяє розвитку «відстаючих» районів області. Дана стратегія може реалізовуватись як за окремими, так і за комплексними складовими, а саме: цільова фінансово-інвестиційна і «управлінська» допомога районів «лідерів»; створення районних кластерів і реалізація «сталими» районами спільних програм (інвестпроектів) із «зростаючими» і з районами категорії «потребують уваги» на принципах співфінансування і об'єднання управлінських компетенцій для прискорення і підтримки їх розвитку з метою формування районних «точок зростання»; реалізація спільних проектів в районах з рівноцінним розвитком для об'єднання можливостей з метою підвищення загального потенціалу (синергетичний ефект) в конкурентній боротьбі за залучення інвестицій.

Обраний регіоном сценарій інвестиційного розвитку передбачає перетворення Одещини на «технологічний буксир» для інших прилеглих до Одеської області регіонів, оскільки така модель розвитку має стати каталізатором створення високотехнологічних кластерів, які, у свою чергу, сформуєть тенденцію до поширення ареалів економічної активності, що спричинить появу масштабного мультиплікативного ефекту.

Запропонована автором методика індикативної оцінки рівня розвитку інвестиційного потенціалу регіону (ІПР) дозволяє аналізувати не тільки інтегральний показник, але й групові показники. У дисертаційному дослідженні рівень розвитку ІПР за кожним з 8 часткових індикаторів проаналізовано окремо по кожному району, що є необхідним для визначення сильних і слабких підсистем ІПР. Проведений аналіз свідчить про нерівномірний розвиток підсистем ІПР Лиманського району і дозволяє визначити сильні і слабкі підсистеми. Існуючі проблеми інвестиційного характеру можна вирішити за допомогою застосування моделі формування об'єднаних громад. Такий сценарій передбачає підвищення конкурентоспроможності економіки області шляхом об'єднання зусиль органів державного управління, бізнесу і громад.

В рамках стратегування Лиманського району запропоновано стратегію сталого розвитку Визирської об'єднаної територіальної громади за рахунок таких полюсів зростання: портово-промислового вузла; туристично-рекреаційного кластеру; збереження та розвитку Тилігульського лиману; створення нового міста Визир; агропромислового кластеру.

Проведені розрахунки фінансової спроможності Визирської та Южненської об'єднаних територіальних громад свідчать, що з усіх чотирьох конфігурацій Визирської об'єднаної територіальної громади, ОТГ 2 характеризується оптимальністю за чисельністю населення та за фінансовою спроможністю (рис. 5).

З метою визначення шляхів підвищення ефективності інвестиційного забезпечення регіону запропоновано логіко-структурну схему концепції формування інвестиційного потенціалу регіону. На основі розробленої концепції пропонується процедура формування інвестиційного потенціалу регіону, яка включає послідовність проведення таких дій: формування структури інвестиційного потенціалу, діагностика та оцінювання інвестиційної привабливості, виявлення невикористаних резервів, розробка економічного механізму щодо зміцнення інвестиційного забезпечення регіону, його самофінансування та сталого розвитку.

Рис. 5. Доходи бюджету розвитку різних конфігурацій
Визирської та Южненської ОТГ за 2016 р., млн грн

Головною задачею, що вимагає удосконалення системи формування інвестиційного потенціалу, є пошук напрямів та формування ефективного функціонуючого організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційної політики в регіоні, який має базуватися на системному підході. Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку передбачає зміни процесів стратегічного планування та реалізації поставлених завдань на всіх територіальних рівнях, створення ефективних механізмів вертикальної та горизонтальної координації (а не вертикального підпорядкування) пріоритетів і завдань на різних рівнях та у різних галузях розвитку територій, а також зміну самої системи територіальної влади – посилення децентралізації влади. Запропонований комплекс стратегічних орієнтирів є провідним змістовним блоком концепту інвестиційного розвитку територіальних громад і створює підстави для їх інвестиційного розвитку.

Запропоновані у роботі методичні підходи можуть використовуватися у практичній діяльності. Розроблені положення спрямовані на науково обґрунтоване формування рівня інвестиційного потенціалу регіону та підвищення його у такий спосіб.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо формування інвестиційного потенціалу регіону. Зміст основних висновків і рекомендацій зводиться до такого:

1. Здобувачем здійснено теоретичне узагальнення понятійного апарату, зокрема терміну «інвестиційний потенціал регіону» і сформульовано авторське трактування даного поняття. Отже, інвестиційний потенціал регіону – системна єдність забезпечення процесів формування та ефективного використання власних і залучених інвестиційних ресурсів, що зумовлена природними, економічними і соціальними умовами певного регіону та моделлю його інвестиційної поведінки і спрямована на його соціально-економічний розвиток. Автором виявлено, що інвестиційний потенціал регіону включає такі основні елементи:

джерела формування інвестиційного потенціалу; фактори впливу (природно-ресурсний, виробничий, інноваційний, соціально-трудоий, інфраструктурний та фінансовий потенціали); суб'єкти економіки, що мають ресурси; об'єкти розміщення інвестиційного потенціалу.

2. Автором визначено та систематизовано фактори, які впливають на інвестиційну привабливість регіону, що має суттєве значення, через необхідність правильно оцінювати організаційно-економічні умови, за яких відбуваються інвестиційні процеси. Управління інвестиційною привабливістю регіону передбачає цілеспрямований вплив регіональних органів влади на критерії, що підвищують надійність і ефективність, прозорість діяльності на всіх рівнях, протекціонізм по відношенню до ефективних інвесторів. Це можна представити у вигляді схеми алгоритму формування інвестиційної привабливості регіону.

3. В ході дослідження встановлено, що інвестиційний процес в Україні характеризується відсутністю стабільності: після приросту капітальних інвестицій майже в усіх регіонах (2003–2012 рр., за винятком 2009 р.), їх обсяги, починаючи з 2013 р., почали скорочуватися. У 2015 р. зниження обсягів капітальних інвестицій відбулося практично у всіх регіонах України (окрім Волинської і Хмельницької областей). Критична ситуація спостерігалася в Донецькій та Луганській областях, де протягом 2013–2015 рр., через дестабілізацію політичної та соціально-економічної ситуації, капітальні інвестиції скоротилися на 83,7% та 89,7% відповідно. Зроблено висновок, що поступове відновлення інвестиційного процесу у регіонах можливе за умов створення сприятливого інвестиційного клімату й ефективного інвестиційного менеджменту, який спирається на оцінку рівня інвестиційного потенціалу.

4. Здійснено формування системи оцінювання інвестиційної привабливості регіону, яке базується на економетричній оцінці статистичних даних із застосуванням елементів методу реалізації інвестиційної привабливості з подальшим коректуванням результатів на основі експертних оцінок. Кількісна характеристика оцінювання інвестиційної привабливості регіону представлена такими блоками індикаторів: економічного та інвестиційного потенціалу, інноваційного потенціалу, фінансового потенціалу, виробничого потенціалу, соціально-трудоого потенціалу та соціально-економічної і екологічної безпеки. Запропоновано оцінку доповнити окремими показниками, які є похідними від статистичних даних: економічна віддача району; рівень інвестиційної привабливості виду економічної діяльності; внутрішні інвестиційні ресурси організацій району на душу населення; коефіцієнт територіальної концентрації інвестицій. Усі ці фактори враховуються при формуванні комплексного показника, за допомогою якого приймається рішення щодо інвестиційного забезпечення регіону.

5. Удосконалено методичний підхід до комплексного оцінювання інвестиційної привабливості регіону в розрізі районів, який ґрунтується на поетапній системі оцінювання, а саме – кількісна оцінка відповідних показників районів доповнена якісною оцінкою їхнього інвестиційного потенціалу на основі матричного методу, а також здійснюється використання SWOT-аналізу для визначення загальних проблем і можливостей для районів і області в цілому. Запропоновано поєднання кількісної та якісної оцінки інвестиційного

потенціалу методом багатомірного шкалування для комплексного підходу до оцінювання інвестиційної привабливості регіону з позиції районів. Використання запропонованої методики дозволило оцінити інвестиційну привабливість 35 районів та міст Одеської області і, на основі запропонованого комплексного показника, здійснити ранжування за період 2012–2016 рр. Розроблено стратегічні рекомендації щодо використання інвестиційного потенціалу та розвитку території Одеського регіону.

6. Запропоновано матричний підхід до розподілу районів за груповими категоріями для подальшого їх SWOT-аналізу. Встановлено: відсутність групи районів «Зростаючі лідери» та наявність тільки одного «Сталого лідера» – м. Одеса; основна кількість районів рівномірно розподілилася між категоріями «Аутсайтери» і «Потребують уваги»; лідери за кількісною оцінкою – м. Южне, м. Чорноморськ, Овідіопольський та Лиманський райони в ході якісного аналізу виявилися в категорії «Потребують уваги». Аналіз кількісного значення та якісного складу виділених зовнішніх та внутрішніх чинників дозволив для кожного району визначити шляхи і резерви підвищення інвестиційної привабливості з метою покращення інвестиційного забезпечення для подальшого соціально-економічного розвитку та підвищення його конкурентоспроможності.

7. Згідно запропонованого методичного підходу було досліджено рівень розвитку інвестиційного потенціалу регіону (ІПР) по кожному з 8 часткових індикаторів для Лиманського району Одеської області. Визначено «полюси зростання» Тилігульського субрегіону та запропоновано стратегію сталого розвитку Визирської об'єднаної територіальної громади. Зазначено, що фінансовий ресурс при формуванні спроможних громад є найбільш визначальним критерієм, який забезпечить формування інвестиційного потенціалу та сталий розвиток громад.

8. Запропонована логіко-структурна схема концепції формування інвестиційного потенціалу регіону, яка відображає повний комплекс умов його ефективного формування, розвитку та використання, який можна забезпечити тільки за умови комплексу підходів в складі: теоретичне, науково-методичне, організаційно-методичне, практичне забезпечення та практична реалізація.

9. Удосконалено механізм реалізації інвестиційної політики в регіоні, який можна охарактеризувати як процес концентрації та мобілізації інвестиційних ресурсів, організації контролю за їх ефективним використанням, вироблення регулюючих впливів, спрямованих на посилення позитивних тенденцій економіки в цілому. В умовах децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування, зокрема у контексті об'єднання громад, з метою забезпечення їх спроможності й самодостатності, запропоновано концепт інвестиційного розвитку територіальних громад та сформульовано стратегічні орієнтири системи управління їх інвестиційним потенціалом.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ у монографії

1. Інституційні механізми капіталізації економіки регіонів Українського Причорномор'я : [монографія] / [Б. В. Буркинський, В. М. Осипов, О. В. Моліна та ін.] ; за наук. ред. Б. В. Буркинського. – О. : ІПРЕЕД НАН України, 2014. 520 с.

С. 432–442 (*Особистий внесок здобувача: Розділ 11.2. Агломерації як інструмент капіталізації економіки регіонів*) (0,64 др. а.).

2. Інвестиційно-інноваційний розвиток регіонів Українського Причорномор'я : [монографія] / [Б. В. Буркинський та ін.] ; за наук. ред. Б. В. Буркинського. – О. : ІПРЕЕД НАН України, 2016. 526 с. С. 359–370 (*Особистий внесок здобувача: Розділ 9.1. Полюси економічного росту як основа регіональної конкурентоздатності*) (0,64 др. а.).

Статті у наукових періодичних виданнях за кордоном та виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз

3. Кукош М. С. Концепція формування інвестиційного потенціалу регіону // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Вип. 19(2). С. 66–70 (0,58 др. а.).

4. Кукош М. С. Інвестиційний потенціал Одеського регіону: оцінка і пропозиції по реалізації // Бізнес-навігатор : наук.-вироб. журн. 2018. Вип. 3(46). С. 48–52. (0,58 др. а.)

5. Кукош М. С. Оцінка інвестиційного потенціалу регіону з позиції районів з використанням методу багатомірного шкалювання // Інтелект ХХІ : науковий економічний журнал. 2018. № 2. С. 144–150 (0,81 др. а.).

Статті у наукових фахових виданнях

6. Кукош М. С., В. М. Осипов. Конкурентоспроможність міських агломерацій: світові тренди та перспективи формування в Україні // Економічні інновації : зб. наук. пр. 2014. Вип. 57. С. 283–296. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2014_57_30 (*Особистий внесок здобувача: досліджено світовий досвід формування та функціонування агломерацій та перспективи розвитку міських агломерацій України*) (1,23 др. а.).

7. Кукош М. С. Інституційні основи формування інвестиційного потенціалу регіону // Економічні інновації : зб. наук. пр. 2017. Вип. 63. С. 110–115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2017_63_17 (0,6 др. а.).

Тези доповідей у матеріалах конференцій

8. Кукош М. С., Осипов В. М. Інвестиційний потенціал портово-промислових кластерів // Проблеми забезпечення економічного розвитку промислових підприємств : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., 28–29 верес. 2015 р. О. : ОНПУ, 2015. Т. 1. С. 46–48 (*Особистий внесок здобувача: досліджено світовий досвід створення портово-промислових кластерів, а також перспективні портові кластери на території Одеської області і їх вплив на інвестиційний потенціал регіону*) (0,1 др. а.).

9. Кукош М., Лайко О. Аспекти бюджетного забезпечення інвестиційного розвитку територіальних громад в Україні // Формування стратегії соціально-економічного розвитку підприємницьких структур в Україні : матер. III Всеукр. наук.-практ. конф., 23–25 листоп. 2017 р., м. Львів. Л. : Укр. акад. друкарства, 2017 (*Особистий внесок здобувача: досліджено зміни у формуванні інвестиційних ресурсів територіальних громад внаслідок процесу децентралізації*) (0,1 др. а.).

10. Кукош М. С. Особливості формування міських агломерацій України // Перспективи економічної інтеграції: бачення наукової молоді : матер. міжнар. наук.-практ. конф., 24–25 квіт. 2014 р., м. Одеса. О. : ІПРЕЕД НАН України, 2014. С. 105–106. URL: https://economics.opu.ua/files/science/ek_integr/2014/105.pdf (0,1 др. а.).

АНОТАЦІЯ

Кукош М. С. Теоретико-методичні підходи до оцінки інвестиційного потенціалу регіону в умовах децентралізації. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. – Одеса, 2018.

Дисертаційну роботу присвячено актуальним проблемам теоретичних, методичних і практичних аспектів формування інвестиційного потенціалу регіону та оцінки його рівня.

У дисертації досліджено теоретичні основи оцінки та формування інвестиційного потенціалу регіону, зокрема визначено його основні складові та запропоновано концептуальну схему інвестиційного потенціалу регіону. Досліджено та систематизовано організаційно-економічні умови та зовнішні й внутрішні чинники, що впливають на умови формування і ефективності використання інвестиційного потенціалу регіону. Здійснено аналіз стану і рівня використання інвестиційного потенціалу України та регіонів. Розроблено методику комплексного оцінювання інвестиційної привабливості регіону з позиції районів на основі кількісного й якісного оцінювання запропонованого набору показників інвестиційного потенціалу та ризиків, з використанням методу багатомірного шкалування, з метою формування його інвестиційного потенціалу в умовах адміністративно-територіальної реформи.

Розроблено методичний підхід до комплексного оцінювання інвестиційних переваг регіону, який дозволяє враховувати його особливості і специфіку для побудови стратегії сталого розвитку, необхідною умовою якої є формування орієнтирів – «полюсів зростання» та оптимального механізму реалізації інвестиційної політики згідно обраної стратегії. Обґрунтовано логіко-структурну схему концепції формування інвестиційного потенціалу регіону, яка ґрунтується на взаємозв'язку систем інвестиційної привабливості та інвестиційного потенціалу регіону. Сформульовано стратегічні рекомендації щодо напрямів покращення інвестиційного потенціалу регіону.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, регіон, інвестиційні ресурси, інвестиційна привабливість, комплексне оцінювання інвестиційного потенціалу, метод багатомірного шкалування.

АНОТАЦІЯ

Кукош М. С. Теоретико-методические подходы к оценке инвестиционного потенциала региона в условиях децентрализации. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 – развитие производительных сил и региональная экономика. – Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины. – Одесса, 2018.

Диссертационная работа посвящена актуальным проблемам теоретических, методических и практических аспектов оценки и формирования инвестиционного потенциала региона.

В диссертации исследованы теоретические основы формирования инвестиционного потенциала региона, а именно: в частности определены его основные составляющие и предложена концептуальная схема инвестиционного

потенциала региона. Данная схема позволяет рассматривать сущность этого понятия, как системное единство обеспечения процессов формирования и эффективного использования собственных и привлеченных инвестиционных ресурсов, которое обусловлено природными, экономическими и социальными условиями региона и моделью его инвестиционного поведения и направлено на его социально-экономическое развитие.

Исследованы и систематизированы организационно-экономические условия, а также внешние и внутренние факторы, влияющие на условия формирования и эффективности использования инвестиционного потенциала региона. Осуществлен анализ состояния и уровня использования инвестиционного потенциала Украины и регионов.

Разработана методика комплексной оценки инвестиционной привлекательности региона с позиции районов на основе количественного и качественного оценивания предложенного набора показателей инвестиционного потенциала и рисков с использованием метода многомерного шкалирования с целью формирования его инвестиционного потенциала в условиях административно-территориальной реформы.

Количественная характеристика оценки инвестиционной привлекательности региона представлена такими блоками индикаторов: экономического и инвестиционного потенциала, инновационного потенциала, финансового потенциала, производственного потенциала, социально-трудового потенциала, социально-экономической и экологической безопасности, а также такими показателями как: экономическая отдача района; уровень инвестиционной привлекательности вида экономической деятельности; внутренние инвестиционные ресурсы организаций района на душу населения; коэффициент территориальной концентрации инвестиций. Все эти факторы учитываются при формировании комплексного показателя, с помощью которого принимается решение об инвестиционном обеспечении региона. Количественная оценка соответствующих показателей районов дополнена качественной оценкой их инвестиционного потенциала на основе матричного метода, а также SWOT-анализом для определения общих проблем для районов и области в целом.

Разработан методический подход к комплексной оценке инвестиционных преимуществ региона, который позволяет учитывать его особенности и специфику для построения стратегии устойчивого развития, необходимым условием которой является формирование ориентиров – «полюсов роста» и оптимального механизма реализации инвестиционной политики согласно выбранной стратегии.

Обоснованно логико-структурную схему концепции формирования инвестиционного потенциала региона, основанной на взаимосвязи систем инвестиционной привлекательности и инвестиционного потенциала региона. На основе разработанной концепции предлагается процедура формирования инвестиционного потенциала региона, которая включает последовательность проведения следующих действий: формирование структуры инвестиционного потенциала, диагностика и оценка инвестиционной привлекательности, выявление неиспользованных резервов, разработка экономического механизма по укреплению инвестиционного обеспечения региона, его самофинансирования и устойчивого развития. Сформулированы стратегические рекомендации по направлениям улучшения инвестиционного потенциала региона.

Ключевые слова: инвестиционный потенциал, регион, инвестиционные ресурсы, инвестиционная привлекательность, комплексная оценка инвестиционного потенциала, метод многомерного шкалирования.

ANNOTATION

Kukosh M.S. Theoretical and methodical approaches to the estimation of investment potential of the region in conditions of decentralization. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics, specialty 08.00.05 – development of productive forces and regional economy. – Institute of Market Problems and Economic-Ecological Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. – Odessa, 2018.

The dissertation is devoted to actual problems of theoretical, methodical and practical aspects of formation of investment potential of the region and assessment of its level.

In the dissertation the theoretical bases of formation of investment potential of the region are investigated, in particular, its main components are defined and the conceptual scheme of investment potential of the region is proposed. Organizational-economic conditions and external and internal factors influencing the conditions of formation and efficiency of investment potential of the region are investigated and systematized. The analysis of the status and level of investment potential of Ukraine and regions is analyzed. The method of complex estimation of investment attractiveness of the region from the position of districts is developed on the basis of quantitative and qualitative evaluation of the proposed set of indicators of investment potential and risks using the method of multidimensional scaling in order to form its investment potential in conditions of administrative-territorial reform.

The methodical approach to complex estimation of investment advantages of the region is developed, which allows to take into account its features and specificity for constructing a strategy of sustainable development, the necessary condition of which is the formation of guidelines "growth poles" and the optimal mechanism for implementing investment policy in accordance with the chosen strategy. The logic-structural scheme of the concept of formation of investment potential of the region, which is based on the interconnection of investment attractiveness and investment potential of the region, is substantiated. Strategic recommendations for improving the investment potential of the region are formulated.

Key words: investment potential, region, investment resources, investment attractiveness, complex estimation of investment potential, method of multidimensional scaling.